



KRAAPOHKE
SAEMIEN REEREMETJIELTE

Minoritetshandlingsplan 2023-2026

- samiskt förvaltningsområde

Dnr: KS-2022-0329-100, fastställd av kommunfullmäktige 2023-03-27, §20



Dorotea kommun
Kraapohken tjielte



Sammanfattning

Dorotea kommun (Kraapohken tjjelte) ingår från och med den 1 januari 2012 i förvaltningsområdet för de samiska språken och omfattas av *Lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk (SFS 2009:724)*. Lagen ställer särskilda krav på förvaltningskommunerna i arbetet med att stärka de nationella minoriteternas rättigheter. De nationella minoriteterna i Sverige är samer, tornedalingar, sverigefinnar, judar och romer. Minoritetsspråken är samiska, meänkieli, finska, jiddisch och romani chib. Till skillnad från de övriga minoriteterna är samer sedan 1977, ett erkänt urfolk. Lagen SFS 2009:724 även kallad minoritetslagen innehåller även tre grundskyddsparagrafer 3-5b§ som gäller för alla nationella minoriteter i hela landet, oavsett om man ingår i ett förvaltningsområde eller ej. Fr.o.m. den 1 januari 2019 revideras minoritetslagen, så att rättigheter och skyldigheter stärks ytterligare för urfolket samerna och minoriteterna.

Handlingsplanen skall vara ett dynamiskt verktyg i det dagliga arbetet i kommunala verksamheter som berörs av minoritetslagen, med att skydda de lagliga rättigheterna och att stärka samernas och minoriteternas ställning. Handlingsplanen innehåller riktlinjer, åtgärder, kort- och långsiktiga mål.

En övergripande sammanfattning av kommunens ansvar:

- Informationsskyldighet
- Samrådsskyldighet genom strukturerad dialog, även barn- och ungdomar
- Anta mål och riktlinjer för minoritetspolitiskt arbete
- Skyldighet att tillhandahålla förskola på samiska samt informera vårdnadshavare om detta
- Skyldighet att tillhandahålla äldreomsorg på samiska samt informera den äldre om detta
- Tillhandahålla äldreomsorg på samtliga minoritetsspråk om kommunen har tillgång till personal som behärskar språken
- Skydda och främja de nationella minoritetsspråken
- Främja de nationella minoriteternas möjligheter att behålla och utveckla sin kultur
- Skapa minoritetsspråkig service för muntliga och skriftliga kontakter



Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Innehållsförteckning	2
1. Förord	4
2. Inledning	5
2.1 Minoritetspolitisk bakgrund och syfte	5
2.2 Sveriges minoritetspolitik	6
2.3 Kommunens allmänna ansvar gällande grundskyddet	8
3. Dorotea samisk förvaltningskommun	10
4. Informationsskyldighet	12
4.1 Lagstiftning och författningskommentarer	12
4.2 Kort- och långsiktiga mål	12
4.3 Riktlinjer och åtgärder	12
5. Det allmännas ansvar för de nationella minoriteternas språk och kultur	13
5.1 Lagstiftning och författningskommentarer	13
5.2 Kort- och långsiktiga mål	14
5.3 Riktlinjer och åtgärder	14
6. Inflytande och delaktighet	15
6.1 Lagstiftning och författningskommentarer	15
6.2 Kort- och långsiktiga mål	16
6.3 Riktlinjer och åtgärder	16
7. Rätten att använda samiska, meänkieli och finska hos myndigheter	17
7.1 Lagstiftning och författningskommentarer	17
7.2 Kort- och långsiktiga mål	18
7.3 Riktlinjer och åtgärder	18
8. Samiska, meänkieli och samiska i förskola och viss annan pedagogisk verksamhet	19
8.1 Lagstiftning och författningskommentarer	19
8.2 Kort- och långsiktiga mål	22



MINORITETSHANDLINGSPLAN - samiskt förvaltningsområde

Datum: 2022-12-22

8.3 Riktlinjer och åtgärder	22
9. Modersmålsundervisning och integrerad samisk undervisning i grundskola.....	23
9.1 Lagstiftning och författningskommentarer	24
9.2 Kort- och långsiktiga mål.....	25
9.3 Riktlinjer och åtgärder	25
10. Samiska, meänkieli och finska i äldreomsorg	26
10.1 Lagstiftning och författningskommentarer	26
10.2 Kort- och långsiktiga mål	27
10.3 Riktlinjer och åtgärder	28
11. Uppföljning och revidering.....	29
12. Referenser	29



1. Förord

För att förverkliga regeringens minoritetspolitiska strategi skapades en minoritetshandlingsplan gällande urfolket samerna och övriga minoriteter. Dorotea blev samisk förvaltningskommun den 1 januari 2012. Denna handlingsplan har reviderats tre gånger tidigare och nu är det fjärde gången den revideras. Handlingsplanen beskriver kommunens riktlinjer, åtgärder, kort- och långsiktiga mål. Den skall vara ett verktyg i det dagliga och långsiktiga arbetet med att skydda de lagliga rättigheterna, planen skall också vara ett stöd i minoritetsarbetet samt implementeras i kommunens verksamheter.



2. Inledning

Av propositionen *Nationella minoriteter i Sverige (Prop. 2008/09:158)* framgår det att Sverige inte i tillräckligt hög grad har levt upp till sina folkrättsliga minoritetsåtaganden. I ett historiskt perspektiv har urfolket samerna och minoriteterna förtryckts och osynliggjorts. Regeringens slutsats är därför att det behövs ett medvetet arbete för att integrera ett minoritetsinriktat tankesätt i kommuners och myndigheters arbete med minoriteterna. Regeringen skriver vidare att utvecklingen av minoritetspolitiken är en fortlöpande process där insatserna för att stärka och skydda de nationella minoriteterna ska ingå som en naturlig del i samhällets åtaganden gentemot medborgarna.

Ett förstärkt ansvar att skydda och främja de nationella minoritetsspråken har införts i Sverige, sedan 1 januari 2010. *Lagen om minoriteter och minoritetsspråk (SFS 2009:724)*, innehåller bestämmelser om nationella minoriteter, nationella minoritetsspråk, förvaltningsområden och rätten att använda minoritetsspråk hos förvaltningsmyndigheter och domstolar samt bestämmelser om äldreomsorg. Lagen innehåller också bestämmelser om uppföljning av tillämpningen av lagen. Bestämmelser om nationella minoriteter gällande förskola och sådan pedagogisk verksamhet återfinns i *Skollagen (SFS 2010:800)*, även minoritetsspråk inom grundskolan. Även *Socialtjänstlagen (SFS 2001:453)* har kompletterats gällande minoritetsspråk.

2.1 Minoritetspolitisk bakgrund och syfte

Det internationella ramverket för skyddet av de mänskliga rättigheterna tar sin utgångspunkt i FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna från 1948. Den följdes 1966 av de två internationella konventionerna om medborgerliga och politiska rättigheter respektive om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, vilka är juridiskt bindande för de stater som ratificerat dem, däribland Sverige.

Riksdagen bekräftade samernas ställning som urfolk år 1977. I februari 2000 ratificerade Sverige både *Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter (1992, Ramkonventionen)* och *Europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk (1995, Minoritetsspråkskonventionen)*. Syftet med *Ramkonventionen* är att skydda nationella minoriteters fortlevnad. *Ramkonventionen* innehåller bestämmelser som garanterar minoriteterna, en rad grundläggande mänskliga rättigheter och friheter bland annat:

- Skydd från diskriminering
- Skydd från fientlighet och våld
- Mötes-, förenings-, tanke-, samvets- och religionsfrihet
- Åsikts- och yttrandefrihet på det egna språket



Staterna som ratificerat *Ramkonventionen* åtar sig vidare att erkänna att den som tillhör en nationell minoritet har rätt att fritt och utan ingripande använda sitt minoritetsspråk privat och offentligt såväl muntligt som skriftligt. I samband med ratificeringen angavs även att de nationella minoriteterna är samer, tornedalingar, sverigefinnar, judar och romer.

Syftet med *Minoritetsspråkskonventionen* är kulturellt betingat. Den bidrar till att bevara och utveckla Europas mångkulturella arv och flerspråkighet inom landsgränserna. Staterna anser att värnandet om historiska landsdels- och minoritetsspråk bidrar till att upprätthålla och utveckla Europas kulturella rikedomar och traditioner. Varje stat väljer vilka nationella minoritetsspråk som skall skyddas under konventionen och nivån på detta skydd. Samiska, meänkieli och finska uppfyller kravet på historisk geografisk anknytning, medan jiddisch och romani chib är territoriellt obundna språk i Sverige.

I samband med Sveriges ratificering infördes minoritetspolitiken som ett politikområde inom den svenska statsbudgeten. Syftet med den svenska minoritetspolitiken är bland annat att ge skydd för de nationella minoriteterna, stärka deras möjligheter till inflytande och stödja minoritetsspråken så att de hålls levande. Samiska, meänkieli och finska omfattas också genom sin historiskt sett starka geografiska tillhörighet av särskilda regionala åtgärder. Samerna har dessutom en särställning i egenskap av Sveriges urfolk sedan 1977. I oktober 2010 fastslog Sveriges regering att samerna är ett folk i *Grundlagen/Regeringsformen (SFS 2010:1408)*. Grundlagen säger att det samiska folkets, etniska och språkliga samt religiösa minoriteters möjligheter att behålla och utveckla ett eget kultur- och samfundsliv ska främjas.

FN:s generalförsamling antog år 2007 en deklARATION om urfolkens rättigheter, *UrfolksdeklARATIONen*. *UrfolksdeklARATIONen* säger bland annat att urfolk har rätt till eget språk och utbildning i sin egen kultur och på sitt eget språk, rätt att delta i beslutsfattande som berör deras rättigheter och rätt att utveckla sina egna beslutsfattande institutioner.

2.2 Sveriges minoritetspolitik

Sverige ska säkerställa efterlevnaden av de nationella minoriteternas rättigheter. Det är rättigheter som bl.a. följs av internationella åtaganden om mänskliga rättigheter. För att åstadkomma efterlevnad och förverkliga det minoritetspolitiska målet har regeringen identifierat behovet av ett helhetsgrepp kring de utmaningar och möjligheter som finns inom området.

Riksdagen antog i december 1999 förslagen i propositionen *Nationella minoriteter i Sverige (Prop. 1999/99:143)* därefter ratificerade regeringen i februari 2000 som tidigare nämnt *Ramkonventionen* och *Minoritetsspråkskonventionen*. Som ett led i detta arbete infördes år 2000, *Lagen om rätt att använda samiska bos*



förvaltningsmyndigheter och domstolar (SFS 1999:1175) och Lagen om rätt att använda finska och meänkieli hos förvaltningsmyndigheter och domstolar (SFS 1999:1176).

Europarådets granskning av den förda svenska minoritetspolitiken under åren 1999 till 2009 pekade på stora behov av förbättringar inom en rad områden samt att det krävdes ytterligare åtgärder. Utifrån dessa erfarenheter presenterade regeringen i mars 2009 en ny minoritetspolitisk strategi och i juni 2009 antog riksdagen förslagen i propositionen *Från erkännande till egenmakt – regeringens strategi för de nationella minoriteterna (Prop. 2008/09:158)*. För att säkerställa en bättre efterlevnad antog riksdagen propositionen och i januari 2010 ersatte *Lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk (SFS 2009:724)*, de tidigare minoritetslagarna *SFS 1999:1175* och *SFS 1999:1176*.

Den 1 september 2016 fattade regeringen beslut om en översyn och analys av minoritetslagen, översynen och analysen av minoritetslagen redogjordes i *SOU 2017:60 Nästa steg? Förslag för en stärkt minoritetspolitik* och *SOU 2017:88 Nästa steg? Del 2*, som resulterade i *propositionen 2017/18:199 En stärkt minoritetspolitik*. För att stärka minoritetslagen som reglerar de nationella minoriteternas rättigheter beslutade regeringen den 28 juni 2018 om *En stärkt minoritetspolitik (Prop. 2017/18:99)*. Propositionen är en del av den reviderade inriktningen för minoritetspolitiken för att ta nästa steg i arbetet. De samlade åtgärderna utgör därför en nystart för en stärkt minoritetspolitik. Propositionen innehåller även en del av revideringen av den minoritetspolitiska strategin och bedömningar om den fortsatta inriktningen för minoritetspolitiken.

Den reviderade lagen, som trädde i kraft den 1 januari 2019, stärker urfolket samerna och de nationella minoriteternas rättigheter ytterligare. Ändringar skedde även i *Skollagen (SFS 2010:800)* vad gäller förskola på nationella minoritetsspråk och ändringar i *Socialtjänstlagen (SFS 2001:453)* gällande personal med kunskaper i minoritetsspråken.

Regeringens övergripande syfte med minoritetspolitiken är bland annat:

- Säkerställa en bättre efterlevnad av Ramkonventionen och Minoritetsspråkskonventionen
- Stärka minoriteternas delaktighet och inflytande samt synliggöra minoriteterna
- Motverka diskriminering och utsatthet av minoriteterna
- Minoriteterna ska ges möjlighet att tillägna sig, bruka och utveckla sitt modersmål och utveckla en egen kulturell identitet
- Minoriteterna ska kunna överföra sitt minoritetsspråk och sin kultur till nästa generation
- Minoritetsspråken, som utgör en del av det svenska kulturarvet, ska kunna bevara och utvecklas som levande språk i Sverige



Minoritetsstrategins fortsatta inriktning delas in i tre delområden:

Inflytande och delaktighet; Enskilda ska ha reell möjlighet att påverka sin situation genom strukturerat inflytande i beslutsfattandet. Barn och unga ska ges stärkt inflytande. Organisationer är experter och företrädare och deras verksamhet bör stödjas. Kapacitets- och kunskapshöjande åtgärder för organisationer och offentlig förvaltning.

Språk och kulturell identitet; Minoriteternas egen kulturutövning ska stödjas för att bygga långsiktiga strukturer för synlighet, utveckling och fortlevnad. Den pågående språkbytesprocessen ska brytas. Språken ska stödjas, bl.a. genom ett långsiktigt och samlat handlingsprogram för språkbevarande. Organisering av språkcentrum eller motsvarande. Utbildningsväsendet avgörande för språkrevitalisering.

Diskriminering och utsatthet; Diskriminering och utsatthet är oacceptabelt. Främjande och förebyggande arbete, bl.a. inom ramen för strategin för romsk inkludering. Planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott. Allmän ordning och säkerhet är centralt. Synliggörande av historia och ökad kunskap om rättigheter.

Strategin för de nationella minoriteterna



2.3 Kommunens allmänna ansvar gällande grundskyddet

För Dorotea kommun gäller paragraferna 1§-12§ och 17§-21§ i minoritetslagen. I lagstiftningen finns även minoritetslagens allmänna bestämmelser eller grundskyddet, *SFS 2009:724 3-5b§* som gäller i hela landet och omfattar samtliga fem nationella minoriteter oavsett om man är förvaltningsområde eller ej. För förvaltningsområden finns också särskilda åtaganden från 6§ i lagen *SFS 2009:724*.

Grundskyddet innehåller:

- förvaltningsmyndigheter ska informera de nationella minoriteterna om deras rättigheter och det allmänna ansvar enligt denna lag och de föreskrifter som denna lag hänvisar till (3 §)



MINORITETSHANDLINGSPLAN - samiskt förvaltningsområde

Datum: 2022-12-22

- det allmänna har ett särskilt ansvar för att skydda och främja de nationella minoritetsspråken (4 §, även 8 § språklagen 2009:600)
- det allmänna ska främja de nationella minoriteternas möjligheter att behålla och utveckla sin kultur i Sverige (4 §)
- barns utveckling av en kulturell identitet och användning av det egna minoritetsspråket ska främjas särskilt (4 §)
- förvaltningsmyndigheter ska ge de nationella minoriteterna möjlighet till inflytande i frågor som berör dem och så långt det är möjligt samråda med minoriteterna i sådana frågor. Samråd skall ske genom att förvaltningsmyndigheten för en strukturerad dialog (5 §)
- förvaltningsmyndigheter ska särskilt främja barns och ungas möjligheter till inflytande och samråd i frågor som berör dem och anpassa formerna för detta till deras förutsättningar (5a§)
- kommuner ska anta mål och riktlinjer för sitt minoritetspolitiska arbete (5b§)

Minoritetslagen är en rättighetslagstiftning, samernas och de nationella minoriteternas rättigheter är en del av de mänskliga rättigheterna. Implementeringen av lagen i kommuner handlar med andra ord om att förverkliga rättigheter och inte enbart om att tillgodose behov, intressen eller önskemål.



3. Dorotea samisk förvaltningskommun

Det är av stort värde för kommunen att främja och utveckla den samiska kulturen, de samiska språken och dess näringar eftersom det utgör en stor tillgång som berikar Dorotea kommun, historiskt, i dagsläget och i framtiden. Dorotea kommun har haft en levande sydsamisk kultur så långt vi kan blicka tillbaka i tiden och ligger inom ett sydsamiskt språkområde. Ett antal personer driver företag och livnar sig på renskötsel, det skapar i sin tur arbetstillfällen till andra aktörer i kommunen. Den samiska närvaron, dess kultur och näringar ska ses som en resurs med goda utvecklingsmöjligheter. Det finns ett betydande värde för Dorotea kommun att främja och utveckla de samiska språken, den samiska kulturen och de samiska näringarna.

Dorotea kommun har sedan 2 maj 2012 haft en samisk samordnare, som jobbar med frågor rörande samisk förvaltningskommun. Arbetsuppgifter för den samiska samordnaren är varierande, bland annat att:

- Ansvara för genomförande av samiska samrådsgruppsmöten, cirka 4-6st/år
- Planera och handha utbildning och informationsinsatser i kommunen gällande minoritetslagen
- Sköta det löpande administrativa arbetet
- Skapa minoritetshandlingsplan och verksamhetsplaner
- Genomför språk- och kulturinventering
- Synliggöra samernas språk- och kultur
- Samordna och planera det minoritetspolitiska arbetet gällande samer enligt lagar och propositioner i kommunen
- Åtterraportera till tillsynsmyndigheterna
- Planera samiskt språk- och kulturarbete bland den samiska befolkningen i kommunen
- Kontakter när det gäller andra aktörer inom minoritetspolitiskt arbete

Dorotea kommun får statsbidrag för merkostnader i samband med minoritetslagen, implementeringen av lagen i kommunen kräver också budgetterande anslag inom andra kommunala verksamhetsområden. Statsbidraget skall inte bekosta åtgärder gällande grundskyddet/allmänna bestämmelser 3-5b§ eller kostnader som rör sådant som kommunen redan tidigare är skyldig att göra. Samiska samrådsgruppen är beslutande gällande statsbidragets användning. *Förordningen om nationella minoriteter och minoritetsspråk (SFS 2009:1299), 5 § Statsbidrag enligt denna förordning lämnas, i mån av tillgång på medel, till de kommuner som ingår i förvaltningsområdena för finska, meänkieli och samiska enligt 6 § lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk. 8 § Statsbidrag till kommunerna och landstingen lämnas årligen. Statsbidraget är avsett att användas till de merkostnader som uppkommer i kommunen och landstinget med anledning av de rättigheter som enskilda har enligt lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk, och till åtgärder för att stödja användningen av finska, meänkieli och*



MINORITETSHANDLINGSPLAN - samiskt förvaltningsområde

Datum: 2022-12-22

samiska. Varje kommun ska tillsammans med de nationella minoriteterna inventera de behov som finns i kommunen av åtgärder till stöd för användningen av finska, meänkieli respektive samiska.

Statsbidraget kan användas till bland annat:

- Informationsinsatser och översättningar
- Synliggöra samernas kultur och utveckla kunskaper
- Kultur- och språkinsatser
- Dialog och samråd med samerna
- Språk- och kulturinventering
- Organisationsöversyn och förändringar
- Synliggörande av samiska, tex. skyltning
- Initiala mobiliseringsinsatser, tex. inköp av litteratur och pedagogiskt material
- Del av personalkostnader
- Skapande av planer

Handlingsplanen är uppbyggd genom olika delområde som föreskrivs i lagen, under rubriknumren 4-10 redovisas vad lagen föreskriver och delar ur författningskommentarer samt riktlinjer, åtgärder, kort- och långsiktiga mål. Gällande paragraferna 1, 3, 5, 5a, 5b, 7, 10, 17, 18, 18a, 18b och 18c, är författningskommentarer hämtade ur *Prop. 2017/18:199 En stärkt minoritetspolitik*. Författningskommentarer till övriga paragrafer är hämtade ur *Prop. 2008/2009:158 Från erkännande till egenmakt*.



4. Informationsskyldighet

För att lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråks intentioner ska förverkligas krävs information och kunskap om minoritetsfrågorna i alla delar av samhället. Det handlar om kommunens skyldighet att informera minoriteterna om deras rättigheter och ge samhällsservice på minoritetsspråk. Om det ska kunna ske på ett effektivt sätt måste det inom myndigheterna finnas både språkkunskaper och kunskaper om lagen om nationella minoriteter samt minoritetsspråk. Dessutom behöver myndigheterna ha kännedom om den faktiska situationen för minoriteterna i området. Myndigheternas sätt att bemöta de nationella minoriteterna i den lokala eller regionala vardagen är av stor betydelse, inte minst med tanke på hur minoriteterna har behandlats genom historien, därav är ett positivt bemötande från myndighetshåll av största vikt.

4.1 Lagstiftning och författningskommentarer

SFS 2009:724, 3§ Kommuner och regioner ska informera de nationella minoriteterna om deras rättigheter och det allmännas ansvar enligt denna lag och de föreskrifter som denna lag hänvisar till. Detsamma gäller statliga förvaltningsmyndigheter vars verksamhet är av betydelse för de nationella minoriteterna eller minoritetsspråken.

Ur författningskommentarerna: I paragrafen föreskrivs en skyldighet att lämna information till de nationella minoriteterna. Informationen ska inte bara omfatta de nationella minoriteternas rättigheter utan även det allmännas ansvar enligt minoritetslagen och andra föreskrifter som lagen hänvisar till.

4.2 Kort- och långsiktiga mål

Att samer, minoriteter och det allmänna har god kännedom om minoritetslagen, dess innehåll gällande rättigheter och skyldigheter. Att kommunen tillhandahåller informationsmöten och generell information om minoritetslagen på kommunens hemsida, via broschyrer, både på svenska och samiska.

4.3 Riktlinjer och åtgärder

- Kommunens hemsida skall ge information om minoritetslagen och om samisk förvaltningskommun.
- Intern information inom kommunförvaltningen och den politiska organisationen om samernas och minoriteternas rättigheter skall ske.
- Informationsbroschyrer skall finnas tillgängliga på bibliotek och kommunhus.
- Broschyrer riktade till förskola och äldreomsorg skall finnas översatta på sydsamiska, dessa skall finnas tillgängliga för allmänheten och hos berörda verksamheter.
- Viss översättning av exempelvis blanketter, allmän information, broschyrer, kommunens hemsida skall ske på sydsamiska.



- All personal inom kommunens verksamheter bör hålla sig informerade om minoriteternas rättigheter samt det allmännas ansvar.
- Genomför utbildningsinsatser som syftar till att öka kunskapen om samernas språk och kultur för kommunanställda. Särskilt ska personal inom förskola, skola och äldreomsorg beaktas vid sådana insatser.

5. Det allmännas ansvar för de nationella minoriteternas språk och kultur

Språkanvändningen av de nationella minoritetsspråken har under lång tid minskat i Sverige, det gäller att vända språkbytesprocessen och revitalisera de nationella minoritetsspråken. Det kräver stora insatser från allmänhetens sida för att höja språkens status och skapa ett mer språkbevarande arbete. Det är viktigt att minoriteterna själva medverkar och är engagerad i revitaliseringsarbetet. Kulturverksamhet fungerar ofta som en väg till ny kunskap och främjar dialog, inflytande och skapande. Eftersom språket är en bärare av kulturen är det viktigt att på olika sätt främja kulturyttringar. Kravet på det allmänna att främja de nationella minoriteternas språk och kultur innebär att aktiva åtgärder ska vidtas, att främja minoriteters språk och kultur handlar också om att arbeta för att synliggöra dessa i samhället och öka den allmänna medvetenheten om minoriteterna.

5.1 Lagstiftning och författningskommentarer

SFS 2009:724, 4§ I språklagen (2009:600) anges att det allmänna har ett särskilt ansvar för att skydda och främja de nationella minoritetsspråken. Det allmänna ska även i övrigt främja de nationella minoriteternas möjligheter att behålla och utveckla sin kultur i Sverige. Barns utveckling av en kulturell identitet och användning av det egna minoritetsspråket ska främjas särskilt.

Ur författningskommentarerna: I språklagen anges att det allmänna har ett särskilt ansvar för att skydda och främja de nationella minoritetsspråken. De nationella minoriteternas möjligheter att behålla och utveckla sin kultur ska främjas av det allmänna, begreppet kultur innefattar även språk.

Med det allmänna avses offentlig verksamhet som utövas genom staten, kommunerna eller landstingen. Främja avses att det allmänna genom aktiva åtgärder och handlingar ska stödja språkens och kulturens fortlevnad.

Barn som tillhör nationella minoriteter får utveckla sin egna minoritetskulturella identitet och sitt minoritetsspråk. Denna utveckling ska beaktas särskilt när beslut fattas som kan komma att påverka barn. Bestämmelsen bygger på Sveriges åtaganden enligt ramkonvention, minoritetsspråkskonventionen och FN:s barnkonvention. Barnkonventionen blev svensk lag den 1 januari 2020, SFS 2018:1197 (Lag om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter).

Språklagen (SFS 2009:600), 8§ Det allmänna har ett särskilt ansvar att främja de nationella minoritetsspråken. 14§ Var och en som är bosatt i Sverige ska ges möjlighet att lära sig, utveckla och använda svenska. -Därutöver ska



1. *den som tillhör en nationell minoritet ges möjlighet att lära sig, utveckla och använda minoritetsspråket.*

Bibliotekslagen (SFS 2013:801), 5§ Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska ägna särskild uppmärksamhet åt de nationella minoriteterna och personer som har annat modersmål än svenska, bland annat genom att erbjuda litteratur på

1. *de nationella minoritetsspråken,*
2. *andra språk än de nationella minoritetsspråken och svenska, och*
3. *lättläst svenska.*

5.2 Kort- och långsiktiga mål

Tvåspråkig skyltning (sydsamiska och svenska) visar att språken har lika värde och samma status. Tvåspråkig skyltning skall finnas både i ute- och inomhusmiljöer i kommunala byggnader. Sydsamernas historiska och nutida närvaro samt deras språk och kultur behöver aktivt synliggöras i Dorotea kommun, som en del av vårt gemensamma svenska kulturarv. Den samiska kulturen skall vara en naturlig del av kulturutbudet inom kommunen. Samernas möjlighet att behålla och utveckla sitt språk samt sin kultur skall främjas genom olika kulturinsatser, barns och ungas utveckling och kultur skall särskilt främjas. Även övriga minoritetsspråk och dess kultur skall även främjas i kommunen.

5.3 Riktlinjer och åtgärder

- Synliggöra den samiska flaggan genom att flagga på samiska flaggdagar.
- Köpa in samisk litteratur till förskoleverksamhet och äldreomsorg om specifik litteratur efterfrågas av personal.
- Fortsatt skyltning på sydsamiska av kommunala fastigheter, både i ute- och inomhusmiljöer.
- Anordna aktiviteter för samiska barn och ungdomar där de får ta del av de samiska språken och sin kultur.
- Anordna samiska kulturella och språkliga arrangemang.
- Synliggöra den sydsamiska kultur i kommunen.
- Biblioteket skall aktivt söka nytutgiven samisk litteratur för barn, unga och vuxna som behöver införskaffas.
- Eftersträva att skapa aktiviteter som främjar, revitaliserar och utvecklar den samiska kulturen och de språken.
- Främja övriga nationella minoriteters språk och kultur.



6. Inflytande och delaktighet

Samråd och delaktighet är grundläggande principer i Europarådets minoritetskonventioner. Att stärka samernas och de nationella minoriteternas inflytande är också ett av den svenska minoritetspolitikens huvudmål. Redan i propositionen *Nationella minoriteter i Sverige (Prop. 1998/99:143)* framhölls att de nationella minoriteterna själva är bäst lämpade att se den egna gruppens behov och önskemål. Det är därför väsentligt att det förs en dialog mellan myndigheter på olika nivåer och de nationella minoriteterna inom alla åldrar.

6.1 Lagstiftning och författningskommentarer

SFS 2009:724, 5§ Förvaltningsmyndigheter ska ge de nationella minoriteterna möjlighet till inflytande i frågor som berör dem och så långt det är möjligt samråda med minoriteterna i sådana frågor.

Samråd enligt första stycket ska ske genom att förvaltningsmyndigheten för en strukturerad dialog med de nationella minoriteterna i syfte att kunna beakta deras synpunkter och behov i myndighetens beslutsfattande.

Ur författningskommentarerna: Kommunala förvaltningsmyndigheter ska samråda nationella minoriteterna, även med personer som tillhör de nationella minoriteterna men som inte är organiserade inom föreningslivet så långt det är möjligt. Ge nationella minoriteterna möjlighet till inflytande även i andra former än genom samråd. Samrådsförfarandet bör vara att de nationella minoriteternas synpunkter verkligen ska kunna beaktas i myndigheternas beslutsfattande. Det innebär att myndigheter bör samråda med de nationella minoriteterna i ett skede där det fortfarande är möjligt att påverka ett kommande beslut.

SFS 2009:724, 5a§ Förvaltningsmyndigheter ska särskilt främja barns och ungas möjligheter till inflytande och samråd i frågor som berör dem och anpassa formerna för detta till deras förutsättningar.

Ur författningskommentarerna: Paragrafen syftar till att öka barns och ungas möjligheter till inflytande i frågor som berör dem. Anpassa former för samråd, därför överväga alternativ till de sedvanliga formerna för samråd, det kan ske genom att de unga söks upp i sin egen miljö, t.ex. i skolan, på fritidsgårdar, i idrottsföreningar eller sociala medier.

SFS 2009:724, 5b§ Kommuner och landsting ska anta mål och riktlinjer för sitt minoritetspolitiska arbete. Uppgifter om mål och riktlinjer som har antagits enligt första stycket ska på begäran lämnas till den myndighet som har uppföljningsansvar enligt 20 §.

Ur författningskommentarerna: I paragrafen anges en skyldighet för kommuner och landsting att anta mål och riktlinjer för sitt minoritetspolitiska arbete, samt att på begäran lämna uppgifter till uppföljningsmyndighet. Skyldigheten regleras att anta mål och riktlinjer förenas med en skyldighet för kommuner och landsting att på begäran lämna uppgift till uppföljningsmyndigheten om vilka mål och riktlinjer de har antagit för sin minoritetspolitiska verksamhet.



6.2 Kort- och långsiktiga mål

Den som tillhör en minoritetsgrupp skall känna sig väl bemött och respekterad vid kontakter med kommunen. Urfolket samerna och nationella minoriteter skall få inflytande i frågor som berör dem och samråd skall förekomma i dessa frågor. Kommunen skall anta mål och riktlinjer för sitt minoritetspolitiska arbete. Samisk kultur är urfolkskultur och är helt beroende av användandet av traditionell samisk mark och vatten. Det innebär att när kommunen planerar för mark- och vattenanvändning så berör det ofta samisk kultur och renskötsel. Samer har därför rätt till reellt inflytande tidigt i sådana processer så att deras möjlighet att behålla och utveckla sin kultur främjas. Detta förutsätter löpande uppdatering i samråd med samebyarna, av vilka marker som är viktiga för renskötseln. Det ändras i takt med att ny mark exploateras för andra ändamål och klimatförändringar.

6.3 Riktlinjer och åtgärder

- Den samiska samrådsgruppen som bistår samiska samordnaren gällande minoritetslagen, består av representanter från den samiska befolkningen i Dorotea kommun, Voernese Sameby, Vilhelmina Södra Sameby och Kraapohken saemien siebrie. Samisk samordnare och dennes chef sitter med i samrådsgruppen som kommunens tjänstemän. Samordnares chef är ordförande och den samiska samordnaren är sammankallande, protokollförare och samrådsmötets föredragare.

Den samiska samrådsgruppen skall ersättas (enligt förtroendevaldas arvodes reglemente) med reseersättning, timersättning och bilersättning.

Den samiska samrådsgruppens roll är bland annat:

- o Samrådspart.
 - o Förslagsrätt.
 - o Beslutsrätt gällande budget och statsbidragets användning.
 - Kommunen skall skapa strukturerade samrådsmöten med urfolket samerna och minoriteter i frågor som berör dem.
 - Tidiga samråd med reellt inflytande ska äga rum innan mark som berör den naturbetsbaserade renskötseln eller annan samisk kultur planeras tas i anspråk med berörda samebyar Vilhelmina Södra och Voernese.
 - Språk- och kulturinventera vilka minoriteter och vilka språkkunskaper som finns inom kommunen samt behov och önskemål. Behov av samiska inom förskoleverksamhet och äldreomsorg. Språk- och kulturinventera vilka språkkunskaper som kommunens anställda har.
- Språk- och kulturinventeringen sker vart fjärde år inför revidering av planerna, inventeringen sker via kommunens hemsida.



Språk- och kulturinventeringen består av tre enkäter:

- o Kommuninvånare inklusive förskola
- o Äldreomsorg
- o Kommunanställda

• Minoritetshandlingsplan och verksamhetsplaner för samiskprofilerad förskola, pedagogisk omsorg och skola samt äldreomsorg revideras vart fjärde år och skall ligga till grund för det minoritetspolitiska arbetet i kommunen samt implementeras i kommunala verksamheter.

7. Rätten att använda samiska, meänkieli och finska hos myndigheter

Kommuner i förvaltningsområden ska kunna kommunicera skriftligt och muntligt på samiska med enskilda. Det räcker inte att myndigheten har personal med språkkunskaper, personalen ska också ha den kunskap som krävs för att handlägga de ärenden som kommer in. Det är därför mycket viktigt att sträva efter en god och utbredd kunskap i minoritetsspråken bland kommunens egen personal, detta gäller även utanför förvaltningsområden. Det kräver att kommunen har kännedom dels om minoriteternas behov av och efterfrågan på minoritetsspråkig service, dels om personalens språkkunskaper och önskan att använda språket i arbetet. Här är resultatet efter språk- och kulturinventeringen en viktig faktor. Kunskaper i minoritetsspråken skall beaktas när ny personal rekryteras och det är därför viktigt att HR-enheten är involverad i kommunens minoritetsarbete.

7.1 Lagstiftning och författningskommentarer

SFS 2009:724, 8§ Enskilda har rätt att använda finska, meänkieli respektive samiska vid sina muntliga och skriftliga kontakter med en förvaltningsmyndighet vars geografiska verksamhetsområde helt eller delvis sammanfaller med minoritetsspråkets förvaltningsområde. Detta gäller i ärenden i vilka den enskilde är part eller ställföreträdare för part, om ärendet har anknytning till förvaltningsområdet.

Om den enskilde använder finska, meänkieli eller samiska i ett sådant ärende, är myndigheten skyldig att ge muntligt svar på samma språk. Enskilda som saknar juridiskt biträde har dessutom rätt att på begäran få en skriftlig översättning av beslut och beslutsmotivering i ärendet på finska, meänkieli respektive samiska.

Myndigheten ska även i övrigt sträva efter att bemöta de enskilda på dessa språk.

Ur författningskommentarer: Rätten att använda minoritetsspråket omfattar bara ärenden som har anknytning till förvaltningsområdet genom t.ex. att den enskilde är bosatt inom området, att ärendet rör en verksamhet som bedrivs inom området eller en fastighet som är belägen inom området. Rätten att använda minoritetsspråket avser såväl muntliga som skriftliga kontakter i enskilda ärenden. Myndigheten ska sträva efter att även i övrigt bemöta enskilda på finska, meänkieli respektive samiska. Blanketter och informationsblad avsedda för allmänheten ska också kunna översättas till finska, meänkieli och samiska eller till tvåspråkiga versioner, när behov av detta bedöms föreligga.



SFS 2009:724, 9§ Utanför ett förvaltningsområde har enskilda rätt att använda finska, meänkieli respektive samiska vid muntliga och skriftliga kontakter i förvaltningsmyndigheters ärenden i vilka den enskilde är part eller ställföreträdare för part, om ärendet kan handläggas av personal som behärskar minoritetsspråket.

Ur författningskommentarer: Bestämmelsen reglerar rätt att använda minoritetsspråk utanför förvaltningsområdena i ärenden utan anknytning till förvaltningsområdet för språket. En förutsättning att få använda finska, meänkieli respektive samiska utanför förvaltningsområdena är att myndigheten har tillgång till personal som är behörig att ta hand om den enskildes angelägenhet och som behärskar språket i fråga.

SFS 2009:724, 11§ Förvaltningsmyndigheter ska verka för att det finns tillgång till personal med kunskaper i finska, meänkieli respektive samiska där detta behövs i enskildas kontakter med myndigheten.

Ur författningskommentarer: Förvaltningsmyndigheter ska, oavsett om de tillhör något förvaltningsområde verka för att det finns tillgång till personal som behärskar minoritetsspråket, där detta behövs i enskildas kontakter med myndigheten. Att verka för innebär i detta sammanhang att förvaltningsmyndigheten aktivt ska beakta behovet av personal som behärskar dessa språk och vid behov söka aktivt efter sådan personal.

SFS 2009:724, 12§ Förvaltningsmyndigheter får bestämma särskilda tider och särskild plats för att ta emot besök av enskilda som talar finska, meänkieli respektive samiska, samt ha särskilda telefontider.

Ur författningskommentarer: I bestämmelsen anges att den enskildes rätt att använda finska, meänkieli och samiska kan begränsas till viss tid och plats, då tolk eller språkkunnig personal kan finnas tillgänglig.

SFS 2017:900, 13 § En myndighet ska använda tolk och se till att översätta handlingar om det behövs för att den enskilde ska kunna ta till vara sin rätt när myndigheten har kontakt med någon som inte behärskar svenska.

7.2 Kort- och långsiktiga mål

Dorotea kommun skall vara förberedd inför att muntligen eller skriftligen svara på de samiska språken. Upprätta fungerande rutiner för att tillgodose samernas rätt att använda samiska i kontakt med kommunen. Även verka för att det finns tillgång till personal som talar övriga minoritetsspråk.

7.3 Riktlinjer och åtgärder

- Dorotea kommun skall vid rekrytering av ny personal inom vissa yrkesgrupper, se samiska språk och samisk kultur som meriterande.
- Beakta kunskaper på övriga nationella minoritetsspråk vid nyrekrytering inom vissa arbetsgrupper som meriterande.
- Om det saknas personal som behärskar samiska är kommunen skyldig att vidta aktiva åtgärder för att ombesörja detta.



- Bestämma tid, plats och telefontid för språklig service. Därefter informera tydligt om när, var och hur den ges.
- Utfärda rutiner och lättillgänglig information så att kommunväxeln och övrig personal vet hur de ska behandla frågorna.
- Språk- och kulturinventera samisktalande personal inom kommunens verksamheter.
- Ge personalen möjlighet till samiskspråkig- och kulturutbildning, om det behövs inom deras yrkesroll.
- Kommunen ska använda tolk och se till att översätta handlingar om det behövs.

8. Samiska, meänkieli och finska i förskola och viss annan pedagogisk verksamhet

Förskolan är mycket betydelsefull i arbetet för att revitalisera minoritetsspråken och ge barn som tillhör de nationella minoriteterna tillgång till sitt språk och sin kultur. Flerspråkighet skall ses som en styrka, forskning visar att inlärning och behärskning av två eller flera språk skapar bättre förutsättningar att lära sig även andra språk. Grunden för barns språkutveckling och den senare språkkompetensen och identiteten läggs i förskoleålder. Personalen skall ges möjligheter och förutsättningar att arbeta med flerspråkiga barn. En annan förutsättning är god tillgång till annat material som stimulerar och vidareutvecklar personalens pedagogiska möjligheter. En annan viktig aspekt är att även övriga barn får möjlighet att bekanta sig med de samiska språken och kulturen. Medvetenhet om det egna kulturarvet och delaktighet i andras kultur bidrar till att barnen utvecklar sin förmåga att förstå och leva sig in i andras villkor och värderingar.

8.1 Lagstiftning och författningskommentarer

SFS 2009:724, 4§ I språklagen (2009:600) anges att det allmänna har ett särskilt ansvar för att skydda och främja de nationella minoritetsspråken. Det allmänna ska även i övrigt främja de nationella minoriteternas möjligheter att behålla och utveckla sin kultur i Sverige. Barns utveckling av en kulturell identitet och användning av det egna minoritetsspråket ska främjas särskilt.

Ur författningskommentarer: I bestämmelsen erinras om att det i språklagen anges att det allmänna har ett särskilt ansvar för att skydda och främja de nationella minoritetsspråken. Därutöver stadgas att de nationella minoriteternas möjligheter att behålla och utveckla sin kultur ska främjas av det allmänna. Begreppet kultur får även anses innefatta språk. Med det allmänna avses offentlig verksamhet som utövas genom staten, kommunerna eller landstingen. Med främja avses att det allmänna genom aktiva åtgärder och handlingar ska stödja språkens och kulturens fortlevnad. Barn som tillhör nationella minoriteter har ett behov av att få utveckla sin egna minoritetskulturella identitet och det egna minoritetsspråket. En sådan utveckling ska beaktas särskilt när beslut fattas som kan komma att påverka barn. Denna bestämmelse bygger på Sveriges åtaganden enligt Europarådets ramkonvention, minoritetsspråkskonventionen och FN:s barnkonvention.



MINORITETSHANDLINGSPLAN - samiskt förvaltningsområde

Datum: 2022-12-22

SFS 2009:724, 17§ Rätten för enskilda att i vissa fall erbjudas förskola och viss annan pedagogisk verksamhet på finska, meänkieli eller samiska regleras i 8 kap. 12b § och 25 kap. 5 a § skollagen (2010:800).

Ur författningskommentarer: Paragrafen ger upplysning om att bestämmelser om rätt till förskola och viss annan pedagogisk verksamhet på finska, meänkieli eller samiska finns i skollagen.

I skollagen 8 kap. Förskola på nationella minoritetsspråk återfinns i paragraf 12b§ *En hemkommun som ingår i ett förvaltningsområde enligt lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk ska erbjuda barn, vars vårdnadshavare begär det, plats i förskola där hela eller en väsentlig del av utbildningen bedrivs på finska, meänkieli respektive samiska.*

Vårdnadshavare som ansöker om förskoleplats för sitt barn ska tillfrågas om de önskar plats i sådan förskola som avses i första stycket.

Ur författningskommentarer: Paragrafen är ny i skollagen from 1 januari 2019 och med att regleringen av rätten till förskola på minoritetsspråk överförs från minoritetslagen till skollagen. En väsentlig del innebär att kommuner i förvaltningsområden ska, om så begärs, tillhandahålla som lägst en väsentlig del av verksamheten på finska, meänkieli respektive samiska. Ändringen motsvarar Sveriges åtaganden enligt artikel 8 punkt 1.a.iii i språkstadgan. Vad som är en väsentlig del av verksamheten utvecklas inte i språkstadgan. Det övergripande syftet med stadgan är emellertid att skydda och främja minoritetsspråken och utgångspunkten måste därför vara att omfattningen av utbildningen på minoritetsspråket bör vara sådan att den bidrar till att minoritetsspråken bevaras, utvecklas och förs vidare till nya generationer. Kommuner uttryckligen ska tillfråga vårdnadshavare som ansöker om förskoleplats för sitt barn om de önskar plats i sådan förskola i vilken utbildningen bedrivs på det eller de minoritetsspråk inom vars förvaltningsområde kommunen ingår.

I skollagen 25 kap. Annan pedagogisk verksamhet finns 5a§ *En kommun som ingår i ett förvaltningsområde enligt lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk och som tillhandahåller sådan verksamhet som avses i 2 eller 5 § ska sträva efter att erbjuda barn, vars vårdnadshavare begär det, plats i sådan verksamhet där hela eller en väsentlig del av verksamheten bedrivs på finska, meänkieli respektive samiska.*

Om kommunen erbjuder verksamhet enligt 2 eller 5 § ska vårdnadshavare som ansöker om sådan verksamhet tillfrågas om de önskar plats i verksamhet som bedrivs på finska, meänkieli respektive samiska.

Om en kommun som ingår i ett förvaltningsområde anordnar öppen förskola enligt 3 § ska kommunen, om det finns sådan efter frågan, sträva efter att erbjuda hela eller en väsentlig del av verksamheten på finska, meänkieli respektive samiska.

Ur författningskommentarer: Paragrafen är ny i och med att regleringen av rätten till viss annan pedagogisk verksamhet på minoritetsspråk överförs från minoritetslagen till skollagen from den 1 januari 2019. Bestämmelsen tar sikte på sådan pedagogisk omsorg som erbjuds i stället för förskola i 2 § (t.ex. familjedaghem), öppen förskola enligt 3 § och sådan omsorg som erbjuds under tid då förskola inte erbjuds i 5 § (t.ex. s.k. nattis).



I Läroplan för förskolan,

Kap. 1 Förskolans värdegrund och uppdrag.

Grundläggande värden, förskolan ingår i skolväsendet och vilar på demokratins grund. Av skollagen (2010:800) framgår att utbildningen i förskolan syftar till att barn ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla barns utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Utbildningen ska också förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på.

Förskolan ska även spegla de värden och rättigheter som uttrycks i FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen).

En likvärdig utbildning, enligt skollagen ska utbildningen vara likvärdig oavsett var i landet den anordnas. Den ska ta hänsyn till barns olika förutsättningar och behov och anpassas till alla barn i förskolan. Det innebär att utbildningen inte kan utformas på samma sätt överallt och att förskolans resurser därför inte ska fördelas lika.

Förskolans uppdrag kommunikation och skapande, barn som tillhör de nationella minoriteterna, där urfolket same ingår, ska även stödjas i sin språkutveckling i sitt nationella minoritetsspråk och främjas i sin utveckling av en kulturell identitet. Förskolan ska därigenom bidra till att skydda och främja de nationella minoriteternas språk och kulturer.

Barn med annat modersmål än svenska ska ges möjlighet att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål.

I förskolans uppdrag ingår att överföra och utveckla ett kulturarv – värden, traditioner och historia, språk och kunskaper – från en generation till nästa. Förskolan ska också se till att olika kulturer synliggörs i utbildningen.

Kap. 2.2 Omsorg, utveckling och lärande, förskolan ska ge varje barn förutsättningar att utveckla.

– både det svenska språket och det egna nationella minoritetsspråket, om barnet tillhör en nationell minoritet.

– både det svenska språket och sitt modersmål, om barnet har ett annat modersmål än svenska.

I artikel 30 i Barnkonventionen, som Sverige ratificerat 1990 och som blev svensk lag den 1 januari 2020, SFS 2018:1197 (Lag om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter) står det:

I de stater där det finns etniska, religiösa eller språkliga minoriteter eller personer som tillhör ett urfolk, ska ett barn som tillhör en sådan minoritet eller ett sådant urfolk inte förvägras rätten att tillsammans med andra medlemmar av sin grupp ha sitt eget kulturliv, att bekänna sig till och utöva sin egen religion eller att använda sitt eget språk.

År 2010 ratificerades Minoritetsspråkskonventionen i Sverige, följande lydelse finns i Artikel 8:

1. att tillhandahålla en väsentlig del av förskoleundervisning på ifrågavarande landsdels- eller minoritetsspråk.



8.2 Kort- och långsiktiga mål

Inom förskolan skall aktivt arbete bedrivas för att samiskspråkiga barn ska ges möjlighet att bli/förbli flerspråkiga. En förutsättning för det är att föräldrarna är informerade om barnens rättigheter, samt att modersmåls lärare och förskolepersonal skall ha god språk- och kulturkompetens. Därför är det viktigt att bedriva en förskoleverksamhet där det samiska och svenska språket samt de två kulturena har lika värde. Genom att förskolan har en tydlig samisk språkmiljö och vara en trygg språkarena för de samiska barnen. Kommunen ska arbeta medvetet och planmässigt med att organisera samisk förskoleverksamhet och samråda med förskolearbetsgrupp.

Inom Dorotea kommun finns en ”Verksamhetsplan för samiskprofilerad förskoleundervisning, pedagogisk omsorg och samisk undervisning i grundskolan” som innehåller riktlinjer, åtgärder, kort- och långsiktiga mål. Den skall vara ett stöd i minoritetsarbetet samt implementeras i förskola och pedagogisk omsorg. Riktlinjer och åtgärder under 8.3 är hämtade ur ovanstående verksamhetsplan.

8.3 Riktlinjer och åtgärder

- Samiska barn skall erbjudas förskoleverksamhet helt eller en väsentlig del på samiska, dvs på den samiskprofilerade förskoleavdelningen Björnen.
- Kommunen skall sträva efter att erbjuda samiska barn inom pedagogiska omsorgen, Rävlyan, helt eller en väsentlig del på samiska.
- Målet är att minst en samisktalande och kulturkompetent förskolepersonal på 100% skall finnas anställd inom Dorotea kommun, för att kunna tillgodose behovet både på den samiskprofilerade förskoleavdelningen och den pedagogiska omsorgen i Borgafjäll. Rektor fördelar tjänstgörighetstiden mellan verksamheterna.
- Om det saknas personal som behärskar samiska är kommunen skyldig att vidta aktiva åtgärder för att ombesörja detta.
 - Förskolepersonal skall kunna placeras om inom egen organisation, beroende på vart behoven finns.
 - Personalen på samiskprofilerade förskoleavdelningen och pedagogiska omsorgen skall jobba för de samiska barnens flerspråkighet och modersmål. Verksamheterna skall arbeta med den samiska kulturen och samiska traditioner som hör samman med samiska språket.
 - Förskolepersonal skall ges tillfälle att få information och fortbildning i samisk språk- och kulturförståelse, för att öka förståelsen och kunskapen om samer. Fokus skall vara på den personal som jobbar på den samiskprofilerade förskoleavdelningen och pedagogiska omsorgen.
 - Förskolepersonal skall arbeta för att lägga grunden för alla barns förståelse för olika språk och kulturer, inklusive urfolket samernas språk och kultur.



- Dorotea kommun bör se fördelar med utbyte av kunskap, lösningar och samarbete mellan andra närliggande samiska förvaltningskommuner.
- Dorotea kommun skall, vid rekrytering av ny pedagogisk personal, se samiska språk och samisk kultur som meriterande. Även andra minoritetsspråk bör tas i beaktande.
- Samiska föräldrarna skall kunna ansöka om förskoleverksamhet och pedagogisk omsorg på samiska via ansökningsblanketten.
 - Se över om man behöver köpa in, låna eller hyra kompletterande/tekniska hjälpmedel.
 - Det skall finnas samiska inomhus- och utomhusmiljöer i anslutningen till samiskprofilerade förskoleavdelningen och pedagogiska omsorgen i Borgafjäll.
 - Samiska barn skall få möjligheten att delta på språkbud och på språk- och kulturveckor på annan ort, för att stärka sin identitet, kultur och flerspråkighet. Rektor beslutar i ärendet.
- Tillsätta en samisk förskolearbetsgrupp, bestående av förskolechef, förskolepersonal, samiska föräldrar och samisk samordnare. Den samiska förskolearbetsgruppen skall träffas kontinuerligt för att planera och samråda om den samiskprofilerade verksamheten, exempelvis teman, aktiviteter, övriga önskemål.
- Servera samisk mat på den samiskprofilerade förskoleavdelningen och eftersträva att servera samisk mat på den samiskprofilerade pedagogiska omsorgen enligt verksamhetsplanen.
- Servera samisk mat på förskolan och pedagogiska omsorgen på samernas nationaldag, eventuellt fler serveringar under läsåret.

9. Modersmålsundervisning och integrerad samisk undervisning i grundskola

Även grundskolan är mycket viktig i arbetet för att främja urfolket samerna och de nationella minoriteternas språk och kultur samt behålla/utveckla flerspråkighet. Det handlar om att värna om sitt eget språk och sin egen kultur, språket har en viktig sammanhållande funktion och stärker den enskilde eleven, många av de samiska traditionella kunskaperna finns bevarade i språket. Skolan har ett särskilt ansvar för att urfolket samerna och de nationella minoriteternas språk och kultur hålls levande. Det gäller undervisning om minoriteternas språk, kultur, religion och historia, men också undervisning i minoritetsspråken. Samerna och de nationella minoriteterna har bott i Sverige under lång tid, de har en egen religiös, språklig eller kulturell tillhörighet och det är en viktig del av deras historia och kulturarv som alla elever ska ha kunskap om.



9.1 Lagstiftning och författningskommentarer

SFS 2009:724, 4§ I språklagen (2009:600) anges att det allmänna har ett särskilt ansvar för att skydda och främja de nationella minoritetsspråken. Det allmänna ska även i övrigt främja de nationella minoriteternas möjligheter att behålla och utveckla sin kultur i Sverige. Barns utveckling av en kulturell identitet och användning av det egna minoritetsspråket ska främjas särskilt.

Ur författningskommentarer: I bestämmelsen erinras om att det i språklagen anges att det allmänna har ett särskilt ansvar för att skydda och främja de nationella minoritetsspråken. Därutöver stadgas att de nationella minoriteternas möjligheter att behålla och utveckla sin kultur ska främjas av det allmänna. Begreppet kultur får även anses innefatta språk. Med det allmänna avses offentlig verksamhet som utövas genom staten, kommunerna eller landstingen. Med främja avses att det allmänna genom aktiva åtgärder och handlingar ska stödja språkens och kulturens fortlevnad. Barn som tillhör nationella minoriteter har ett behov av att få utveckla sin egen minoritetskulturella identitet och det egna minoritetsspråket. En sådan utveckling ska beaktas särskilt när beslut fattas som kan komma att påverka barn. Denna bestämmelse bygger på Sveriges åtaganden enligt Europarådets ramkonvention, minoritetsspråkskonventionen och FN:s barnkonvention.

I Skollagen (SFS 2010:800), 9 Kap. Förskoleklassen, gällande Modersmål. 10§ *Förskoleklassen ska medverka till att elever med annat modersmål än svenska får möjlighet att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål.*

10 Kap. Grundskolan, gällande Modersmålsundervisning. 7§ *En elev som har en vårdnadshavare med ett annat modersmål än svenska ska erbjudas modersmålsundervisning i detta språk om*

- 1. språket är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet, och*
- 2. eleven har grundläggande kunskaper i språket.*

En elev som tillhör någon av de nationella minoriteterna ska erbjudas modersmålsundervisning i elevens nationella minoritetsspråk.

I Skolförordningen (SFS 2011:185), 12 Kap. Sameskolan gällande, Integrerad samisk undervisning i grundskolan. 13§ *En huvudman för grundskola får anordna samisk undervisning för samiska elever i sin grundskola, om huvudmannen och Sameskolstyrelsen ingår avtal om det. Med samisk undervisning avses undervisning med samiska inslag och undervisning i samiska utöver den undervisning som anordnas som modersmålsundervisning i samiska.*

14§ *Utbildningen för de samiska eleverna ska integreras med motsvarande utbildning för andra elever i grundskolan. Den samiska undervisningen får förläggas till tid utanför den garanterade undervisningstiden.*

I artikel 30 i Barnkonventionen, som Sverige ratificerat 1990 och som blev svensk lag den 1 januari 2020, SFS 2018:1197 (Lag om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter) står det:

I de stater där det finns etniska, religiösa eller språkliga minoriteter eller personer som tillhör ett urfolk, ska ett barn som tillhör en sådan minoritet eller ett sådant urfolk inte förvägras rätten att tillsammans med andra medlemmar av sin grupp ha sitt eget kulturliv, att bekänna sig till och utöva sin egen religion eller att använda sitt eget språk.



9.2 Kort- och långsiktiga mål

Huvudmannen skall erbjuda modersmålsundervisning till alla elever som tillhör en nationell minoritet och även bekosta den. Kommunen ska verka för att det samiska språket och den samiska kulturen ska bli en naturlig del av skolverksamheten. Verka för att skolmiljön ska vara tilltalande och fri från fördomar, mobbning och diskriminering. Inom grundskolan skall aktivt arbete bedrivas för att samiskspråkiga elever ska ges möjlighet att bli/förbli flerspråkiga.

Inom Dorotea kommun finns en ”Verksamhetsplan för samiskprofilerad förskoleundervisning, pedagogisk omsorg och samisk undervisning i grundskolan” som innehåller riktlinjer, åtgärder, kort- och långsiktiga mål. Den skall vara ett stöd i minoritetsarbetet samt implementeras i grundskolan. Riktlinjer och åtgärder under 9.3 är hämtade ur ovanstående verksamhetsplan.

9.3 Riktlinjer och åtgärder

- Grundskolan skall arbeta för de samiska barnens och övriga nationella minoriteters modersmål och underlätta för barnens flerspråkighet.
- Förskoleklass skall arbeta för de samiska barnens modersmål och underlätta för barnens flerspråkighet.
 - Fritids skall sträva efter att skapa förutsättningar att använda samiska och övriga nationella minoritetsspråk samt uttrycka sig genom olika estetiska former.
- Samiskt språk och kultur skall vara ett naturligt inslag i grundskolan i Dorotea kommun.
- Se över om man behöver köpa in, låna eller hyra tekniska/kompletterande hjälpmedel.
 - Ansökningsblankett gällande modersmål skall finnas inom grundskolan.
 - Erbjuder generell information om rättigheterna till modersmål och samisk integrerad undervisning på kommunens hemsida.
 - Att lärare inom grundskolan bör ges tillfälle att få information och fortbildning i samisk språk- och kulturförståelse, för att öka förståelsen och kunskapen om samer.
 - Dorotea kommun skall vid behov se fördelar med utbyte av kunskap, lösningar och samarbete mellan andra närliggande samiska förvaltningskommuner.
 - Dorotea kommun skall erbjuda samiska i språkval och modersmål för samiska elever.
- Skolan skall ansöka till Sameskolstyrelsen om samisk integrerad undervisning och teckna avtal, om så att en förälder önskar det till sitt barn i Dorotea kommun.



- Samiska elever skall få möjligheten att delta på språkbad och på språk- och kulturveckor på annan ort, för att stärka sin identitet, kultur och flerspråkighet. Rektor beslutar i ärendet och hela elevens skolsituation skall tas i beaktande vid beslutet.
- Samiska elever skall få möjligheten till ledigt för att ta till sig traditionell kunskap på annan plats än skolan för kulturbärande lärande. Rektor beslutar i ärendet och hela elevens skolsituation skall tas i beaktande vid beslutet.
 - Att möjliggöra så att samiska elever kan delta på samiska språk- och kulturarrangemang i kommunen, samt närliggande kommuner. Rektor beslutar i ärendet och hela elevens skolsituation skall tas i beaktande vid beslutet.
 - Rektorer (ev. andra funktioner) och vårdnadshavare till samiska elever skall träffas en gång per/läsår på ett samiskt föräldramöte för att informera och samråda om modersmålsundervisningen samt annan skolaktivitet som stöder och främjar elevernas språk och kultur.
- Dorotea kommun skall, vid rekrytering av nya lärare, se samiska språk och samisk kultur som meriterande. Även andra minoritetsspråk bör tas i beaktande.
- Servera samisk mat på grundskolan på samernas Nationaldag, eventuellt fler serveringar under läsåret.

10. Samiska, meänkieli och finska i äldreomsorg

Äldre samer inom särskilt boende och hemtjänst i Dorotea kommun skall äga rätten att bemötas på samiska. Samiska traditioner och kultur skall vara ett naturligt inslag i samiskprofilerad äldreomsorg. Minoritetslagen 18-c§, handlar om att alla människor har en värdig och trygg omsorg på ålderns höst. Att vistas i en miljö där personal och boende talar ens modersmål och har gemensamma erfarenheter kan betyda mycket för den som är äldre. I detta sammanhang är inte bara den språkliga delen viktig utan också de kulturella symbolerna och värdena enligt Socialstyrelsen. Det är inte alla samer som talar samiska, men de kan ändå ha en stark samisk identitet och kulturtillhörighet, för dessa äldre är det andra saker än språket som konstituerar tillhörigheten.

Inom Dorotea kommun finns en ”Verksamhetsplan för samisk profilerad äldreomsorg” som innehåller riktlinjer, åtgärder, kort- och långsiktiga mål. Den skall vara ett stöd i minoritetsarbetet samt implementeras i vård- och äldreomsorgsverksamheterna. Riktlinjer och åtgärder under 10.3 är hämtade ur ovanstående verksamhetsplan.

10.1 Lagstiftning och författningskommentarer

18§ En kommun som ingår i ett förvaltningsområde ska erbjuda den som begär det möjlighet att få belä eller en väsentlig del av den service och omvårdnad som erbjuds inom ramen för äldreomsorgen av personal som behärskar finska, meänkieli respektive samiska.

Ur författningskommentarer: Kommuner i förvaltningsområden ska, om så begärs,



MINORITETSHANDLINGSPLAN - samiskt förvaltningsområde

Datum: 2022-12-22

tillhandahålla som lägst en väsentlig del av verksamheten på finska, meänkieli respektive samiska. Begreppet väsentlig del har för äldreomsorgens del inte någon explicit grund i ett internationellt åtagande. Begreppet motsvaras dock väl av Sveriges övergripande internationella åtaganden och ligger i linje med bestämmelsens bakomliggande syfte.

18a§ En kommun som inte ingår i något förvaltningsområde ska erbjuda den som begär det möjlighet att få hela eller en väsentlig del av den service och omvårdnad som erbjuds inom ramen för äldreomsorgen av personal som behärskar finska, jiddisch, meänkieli, romani chib eller samiska, om kommunen har tillgång till personal med sådana språkkunskaper.

Detsamma gäller för en kommun som ingår i ett förvaltningsområde för ett visst språk vad gäller övriga språk.

Ur författningskommentarer: Det tydliggörs att paragrafen omfattar såväl kommuner som inte ingår i något förvaltningsområde som kommuner som ingår i ett eller flera förvaltningsområden för ett visst språk, förutsatt att kommunen har tillgång till personal som har kunskaper i det språk som äldreomsorgen begärs på. För den sistnämnda kommunen gäller skyldigheten i förhållande till övriga språk, dvs. utöver det språk inom vars förvaltningsområde kommunen ingår.

18b§ Kommunen ska inom ramen för sådan omsorg som erbjuds enligt 18 och 18 a §§ beakta de äldres behov av att upprätthålla sin kulturella identitet.

Ur författningskommentarer: Kommunen ska vid sidan av det språkliga behovet även beakta den äldres behov av att upprätthålla sin kulturella identitet. Detta kan ske på många olika sätt som behöver anpassas efter den äldres förutsättningar och lokala förhållanden. Det kan exempelvis handla om att kommunen i omsorgen tillhandahåller traditionell musik och mat, kulturella inslag, särskilda inredningsdetaljer eller samarbeten med aktörer från de nationella minoriteternas civila samhälle. Det är även lämpligt att den personal som tjänstgör i verksamheten har särskild kulturkompetens.

18c§ Kommunen ska informera den som ansöker om bistånd inom ramen för äldreomsorgen om möjligheterna till sådan service och omvårdnad som anges i 18 och 18 a §§.

Ur författningskommentarer: Kommuner ska informera den som ansöker om bistånd inom ramen för äldreomsorgen om möjligheterna till äldreomsorg på minoritetsspråk. Det är viktigt att informationen lämnas i samband med ansökan, därigenom tydliggörs vilka konkreta rättigheter den äldre har ifråga om äldreomsorgen.

I socialtjänstlagen 5 kapitlet återfinns, 6§ *Socialnämnden ska göra sig väl förtrogen med levnadsförhållandena i kommunen för äldre människor samt i sin uppsökande verksamhet upplysa om socialtjänstens verksamhet på detta område.*

Kommunen ska planera sina insatser för de äldre. I planeringen ska kommunen samverka med regionen samt andra samhällsorgan och organisationer.

Kommunen ska verka för att det finns tillgång till personal med kunskaper i finska, jiddisch, meänkieli, romani chib eller samiska där detta behövs i omvårdnaden av äldre människor.

10.2 Kort- och långsiktiga mål

Dorotea kommun skall arbeta aktivt för att bemöta behoven gällande de äldre samernas behov. Vård- och omsorgspersonal skall ha god samisk språk- och kulturkompetens. Samiska och svenska språket samt de två kulturerna skall ha



lika värde. Kommunen ska arbeta medvetet och planmässigt med att organisera samisk äldreomsorg, samråda med vård-/omsorgsarbetsgrupp.

10.3 Riktlinjer och åtgärder

- Erbjudna hemtjänst och särskilt boende helt eller en väsentlig del på samiska.
- De äldre samernas behov av att upprätthålla sin kulturella identitet skall beaktas.
- Den äldre som önskar särskilt boende på samiska, skall få möjlighet att få plats på den samiskprofilerade avdelningen i mån av plats.
- Äldre samer inom särskilt boende och hemtjänst i Dorotea kommun skall äga rätten att bemötas på samiska. Samiska traditioner och kultur skall vara ett naturligt inslag i samiskprofilerad äldreomsorg.
 - Målet är att minst en samisktalande och kulturkompetens personal skall finnas anställd på 100% inom äldreomsorgen i Dorotea kommun, för att kunna erbjuda service och omvårdnad på samiska, inom särskilt boende, hemtjänst samt uppsökande verksamhet.
 - Om kommunen har tillgång till personal som behärskar övriga nationella minoritetsspråk, ska kommunen erbjuda den som begär det möjlighet att få hela eller en väsentlig del av den service och omvårdnad på det minoritetsspråket.
 - Dorotea kommun skall vid rekrytering av ny vård- och omsorgspersonal, se samiska språk och samisk kultur som meriterande. Även andra minoritetsspråk bör tas i beaktande.
 - Tillsätta en samisk vård-/omsorgsarbetsgrupp, bestående av enhetschefer, omvårdnadspersonal, samiska seniorer och samisk samordnare. Den samiska arbetsgruppen skall träffas kontinuerligt för att planera och samråda om samiskprofilerad verksamhet, exempelvis arrangemang, övriga önskemål mm.
 - Om det saknas personal som behärskar samiska är kommunen skyldig att vidta aktiva åtgärder för att ombesörja detta.
 - Omvårdnadspersonal skall ges tillfälle att få information och fortbildning i samiskt språk- och kultur, för att öka förståelsen och kunskapen om samer.
 - Omvårdnadspersonal skall kunna placeras om inom verksamheten, beroende på vart behoven finns.
 - Dorotea kommun bör vid behov se fördelar med utbyte av kunskap, lösningar och samarbete mellan andra närliggande samiska förvaltningskommuner.
 - Det skall finnas samiska inomhus- och utomhusmiljöer i anslutningen till den samiskprofilerade äldreomsorgen.
 - Se över om man behöver köpa in, låna eller hyra tekniska hjälpmedel.
 - Servera samisk mat på den samiskprofilerade äldreomsorgsavdelningen, till samiska brukare inom äldreomsorg och hemtjänst enligt verksamhetsplanen.
 - Servera samisk mat inom äldreomsorgen och hemtjänsten på samernas Nationaldag, eventuellt fler serveringar under året.



11. Uppföljning och revidering

Denna handlingsplan skall följas upp och revideras vart 4:e år precis som verksamhetsplanerna för förskola, pedagogisk omsorg och grundskola samt äldreomsorg. Nästa revidering sker 2026/2027, så att denna handlingsplan följer mandatperioden i Dorotea kommun. Samordnaren är sammankallande och planen revideras tillsammans med berörda tjänstemän. Handlingsplanen skall på samråd och även samrådas med samiska samrådsgruppen.

Handlingsplanen är ett dynamiskt verktyg och smärre justeringar/uppdateringar kan ske under planperioden.

12. Referenser

Kultur- och biblioteksplanen inkl. skolbiblioteksplan.

Flaggpolicy, Dorotea kommun.

Läroplan för förskola.

Minoritetsspråkskonventionen, europeisk stadga om landsdels- eller minoritetsspråk.

Nationella minoriteters rättigheter. En handbok för kommuner, landsting och regioner.

Prop. 2008/99:143, Från erkännande till egenmakt – regeringens strategi för de nationella minoriteterna.

Prop. 1999/99:143, Nationella minoriteter i Sverige.

Prop. 2017/18:199, En stärkt minoritetspolitik.

Ramkonventionen, Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter.

Samisk språkhandbok för förvaltningsmyndigheter. Sametinget, 2010.

SFS 2001:453, Socialtjänstlagen.

SOU 2006:19, Att återta mitt språk. Åtgärder för att stärka det samiska språket.

SFS 2009:600, Språklag.

SFS 2009:724, Lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk.

SFS 2009:1299, Förordning om nationella minoriteter och minoritetsspråk.

SFS 2010:800, Skollagen



MINORITETSHANDLINGSPLAN - samiskt förvaltningsområde

Datum: 2022-12-22

SFS 2010:900, Plan- och bygglag.

SFS 2010:1408, Grundlagen/regeringsformen.

SFS 2011:185, Skolförordningen.

SFS 2017:900, Förvaltningslag.

SFS 2018:1197, Lag om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter

SOU 2017:60, Nästa steg? Förslag för en stärkt minoritetspolitik.

SOU 2017:88, Nästa steg? Förslag för en stärkt minoritetspolitik, del 2.

Språk- och kulturinventering gjord år 2022 i Dorotea kommun.

Urfolksdeklarationen.

Verksamhetsplan för samiskprofilerad förskoleverksamhet, pedagogisk omsorg och samisk undervisning i grundskola 2023–2026.

Verksamhetsplan för samiskprofilerad äldreomsorg 2023–2026.